

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

KAJAANIN YLIOPISTOKESKUS

Verna Mustonen & Jouni Ponnikas

Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 - hankkeen arviointi

Kajaani 2010

Esipuhe

Kajaanin yliopistokeskuksen Lönnrot-instituutti toteutti Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen arvioinnin keväällä 2010 hankkeen toteuttajan Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy:n tilauksesta. Arvioinnissa tarkastellaan hankkeen relevanssia, toteutusta, tuloksia ja vaikutuksia sekä hyötyä ja kestävyyttä.

Arvioinnin toteuttamisesta ovat vastanneet tutkija Verna Mustonen sekä Lönnrot-instituutin esimies, erikoistutkija Jouni Ponnikas. Arviointiin on osallistunut myös tutkimusapulainen Sari Pöllänen.

Kiitämme hankkeen projektipäällikköä Mirko Laakkosta hyvästä yhteistyöstä. Lisäksi haluamme kiittää kaikkia arviointikyselyyn ja -työpajaan osallistuneita henkilöitä aktiivisuudesta.

Kajaanissa, toukokuussa 2010

Tekijät

Sisällys

Esipuhe

Yhteenveto	7
1 Arvioinnin tausta	9
1.1 Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hanke	9
1.2 Arvioinnin viitekehys sekä arviointikysymykset ja -aineistot	9
2 Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen arviointi	12
2.1 Hankkeen tarve ja kiinnostavuus	12
2.2 Hankkeen toimenpiteet ja toteutus.....	14
2.3 Hankkeen tuloksellisuus ja vaikuttavuus	17
2.4 Johtopäätökset ja suositukset	21

Liitteet

Yhteenveto

Kajaanin yliopistokeskuksen Lönnrot-instituutti toteutti Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen arvioinnin keväällä 2010 kyseisen hankkeen tilauksesta. Tässä yhteenvedossa on esitetty lyhyesti arvioinnin tuloksista nousevat johtopäätökset ja kehittämissuosituksset. Teemoja on käsitelty laajemmin itse raportissa.

Pielisen Karjalan Kehittämiskeskuksen (Pikes Oy) toteuttamalle Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeelle on arvioinnin perusteella ollut alueella selkeää tarvetta ja hanke jatkaa sekä vahvistaa alueella aiemmin toteutettuja toimia. Hankkeen keskeisiä teemoja ovat olleet Pieliseen laskevien jokien kalataloudelliset arvioinnit, luonnonpoikastuotannon kehittäminen ja parantaminen, vaelluspoikasten levittäytymisen seuraaminen Pielisellä sekä järvilohitietouden levittäminen ja kestävän kalastusmatkailun edistäminen.

Kiinnostus hanketta kohtaan on ollut laajaa erityisesti tiedotusvälineiden keskuudessa. Hankkeen käytännön toteutuksessa ei ole esiintynyt suurempia ongelmia. Hankkeen työilmapiiri on ollut hyvä, toiminta on pyritty pitämään suunnitelmallisena eikä hankehallinnossa ole kohdattu merkittäviä ongelmia. Hankkeessa mukana olleet tahot ovat olleet sitoutuneita hankkeen tavoitteisiin.

Hankkeen haasteena voidaan jossain määrin pitää sen lyhyttä kestoja suhteessa tavoitteisiin, sillä monet hankkeessa saavutetut tulokset ja vaikutukset realisoituvat vasta pidemmän ajan kuluessa. Hankkeen toimintojen jatkaminen uusina hankkeina tai organisaatioiden omana toimintana on tulosten ja vaikutusten pysyvyyden kannalta erityisen merkityksellistä.

Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeessa on toteutettu runsaasti erilaisia toimenpiteitä, joihin lukeutuvat emokalapyynti, kameraseuranta, sähkökoekalastukset, mätirasiakokeilu, smolttien pyynti ja seuranta, kalataloudelliset kartoitukset, vesistökuunnostukset sekä tapahtumiin osallistuminen ja niiden järjestäminen. Hankkeen kaikki toimenpiteet ovat olleet onnistuneita. Osassa toimenpiteistä hankkeen ulkoiset tekijät kuten hankalat luonnonolosuhteet ovat asettaneet haasteita toteutukselle.

Kokonaisuutena Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen tavoitteet on arviointiaineistojen perustella saavutettu hyvin. Hankkeessa toteutettujen

toimenpiteiden myötä on alueella saatua lisättyä erityisesti Pielisen ja sen järvilohen imagollista arvostusta sekä kartoitettua järvilohen ja -taimenen tilaa Pieliseen laskevissa joissa. Hankkeessa on saatu aikaan tuloksia, jotka auttavat jatkotoimenpiteiden suunnittelussa ja tulevaisuudessa konkreettisissa toimenpiteissä. Merkittävänä tuloksena voidaan nostaa esille mm. päätös rasvaeväleikkausten käyttöönottamisesta Pielisellä vuoden 2012 alusta lähtien. Pielisen vesistöalueen järvilohia ja -taimena koskevaa uutta tietoa voidaan hyödyntää jatkossa kalakantojen hoidossa. Kestävän kalastuksen periaatteet ovat myös levinneet hankkeen kautta. Kaikkiaan hanke on kerännyt yhteen merkittävän määrän toimijoita ponnistelemaan yhteistyössä yhteisesti jaettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jatkossa toteutettaviin asioihin voidaan paneutua entistäkin syvemmin, kun toimintoja priorisoidaan sekä toiminnallisesti että alueellisesti pienempiin osiin. Alueen kalakantojen elvyttämiseen ja elinkeinon kehittämiseen tähtäävät laajat ja moninaiset tavoitteet tulisikin jakaa ennemmin esimerkiksi osahankkeisiin, joilla on omat resurssit.

Jotta kalastusmatkailusta syntyisi laajempi elinkeino alueelle, pitäisi alueelle suuntautuvia matkailijavirtoja pystyä lisäämään. Lisääntyvät matkailijavirrat ja alueen tunnettuuden paraneminen lisäävät myös kalastusmatkailijoiden määrää sekä niiden matkailijoiden määrää, jotka muiden aktiviteettien ohella käyvät kalastamassa. Kalastusmatkailun kehittämiseen vaikuttaa ratkaisevasti mm. kalaistutusten onnistuminen. Jotta kalakantojen elvyttäminen onnistuu, myös kalastusmatkailua on kehitettävä kantojen elvyttämisen ehdoilla.

1 Arvioinnin tausta

Tässä luvussa esitellään arvioinnin kohteena ollut Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hanke lyhyesti. Lisäksi lopussa käydään läpi arvioinnin viitekehys sekä arviointikysymykset ja -aineistot.

1.1 Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hanke

Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen pääteemat ovat Pieliseen laskevien jokien kalataloudelliset arvioinnit, luonnonpoikastuotannon kehittäminen ja parantaminen, vaelluspoikasten levittäytymisen seuraaminen Pielisellä, järvilohitietouden levittäminen sekä kestävä kalastusmatkailun edistäminen. Hanke toteutetaan ajalla 1.5.2008–31.8.2010.

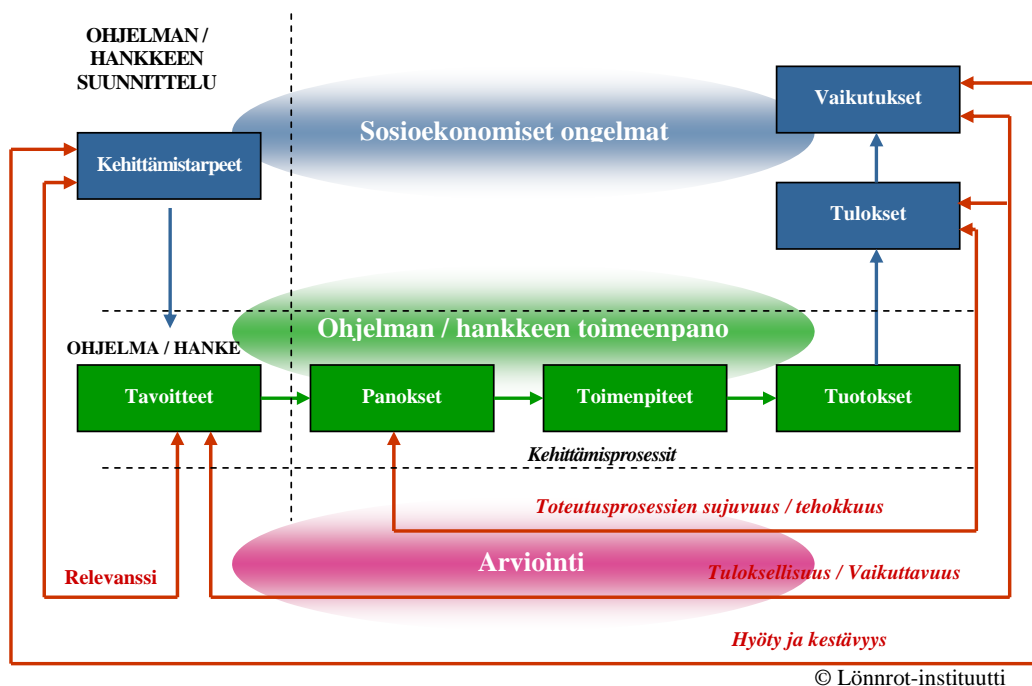
Hanketta hallinnoi PIKES Oy (Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus). Hanke on pääosin EU-rahoitteinen (EAKR). Kansallisesta rahoitusosuudesta vastaa Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Hankkeen kokonaisbudjetti on 432 100 € Mukana on laaja kirjo myös muita rahoittajia ja yhteistyökumppaneita.

Hanke on jatkoa aiemmille Pielisen järvilohi Lieksanjokeen -hankkeille. Pitkän aikavälin tavoitteena on Pielisen järvilohen ja taimenen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja luonnontuotannon lisääminen.

Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen maantieteellinen kohdealue käsittää Joensuun kaupungin sekä Lieksan, Nurmeksen, Juuan ja Valtimon kunnat.

1.2 Arvioinnin viitekehys sekä arviointikysymykset ja -aineistot

Arvioinnin viitekehyksessä noudatetaan projektisyklin hallinnan logiikkaa, jonka lähtökohtana ovat kehittämistarpeet ja lopputuloksena tulisi olla kehittämistarpeisiin vastaavat vaikutukset (kuva 1). Kaikissa hankesyklin vaiheissa voidaan kuitenkin tehdä virhearviointeja, jotka voivat suunnata toimintaa pois päin todellisten kehittämistarpeiden ratkaisemisesta.

Kuva 1. Arvioinnin viitekehys.

Arvioinnissa tarkastellaan seuraavia teemoja:

- Hankkeen tarve ja kiinnostavuus
- Hankkeen toimenpiteet ja toteutus
- Hankkeen tuloksellisuus ja vaikuttavuus.

Tarkasteltavista teemoista esitetään raportin lopussa myös johtopäätökset sekä kehittämissuositukset.

Arvioinnin aineistot

Arvioinnin aineisto on kerätty kyselyn sekä arvioinnin loppupuolella järjestetyn arviointityöpajan avulla. Lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty erilaisia hankemateriaaleja kuten hankesuunnitelmaa, hankkeen väli- ja seurantaraportteja sekä ohjausryhmän ja johtoryhmän kokousmuistioita. Arvioinnissa on käytetty myös erilaisia muita valmiita aineistoja kuten hankkeessa tuotettuja materiaaleja.

Arviointikysely toteutettiin Internet-pohjaisena kyselynä, joka lähetettiin vastattavaksi sähköpostitse (liite 1). Kyselyyn oli mahdollista vastata joko sähköisesti Internetissä tai sähköpostin liitteenä olleen word-lomakkeen avulla. Osalle vastaajista kysely lähetettiin postitse. Kysely suunnattiin hankkeen ohjausryhmän jäsenille sekä niille varahenkilöille, jotka olivat osallistuneet vähintään yhteen ohjausryhmän kokoukseen. Lisäksi kyselyn saaneiden joukossa oli muita hankkeen kannalta keskeisiä sidosryhmien edustajia. Kysely toteutettiin ajalla 16.3.–1.4.2010. Kysely lähetettiin yhteensä 21 henkilölle, joista 10 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi muodostui näin ollen 47,6.

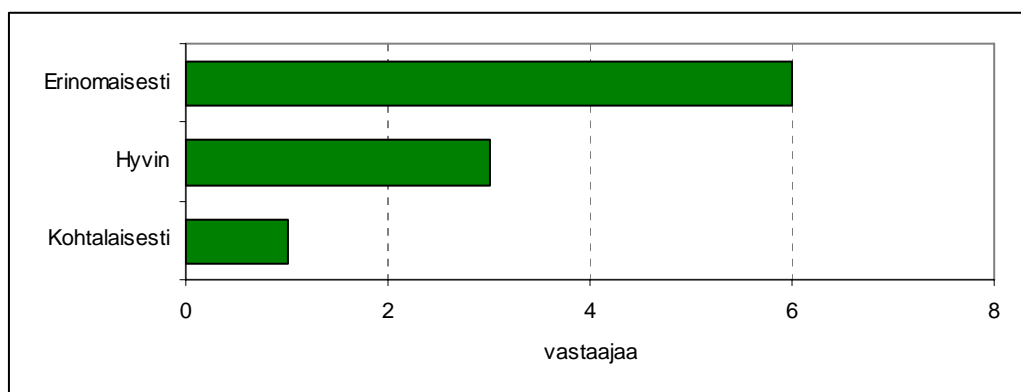
Vastaajien toimipaikan sijaintikunta oli neljällä vastaajalla Joensuu, kolmella vastaajalla Lieksa ja kolmella vastaajalla jokin muu yksittäinen kunta.

Kyselyn lisäksi arvioinnissa järjestettiin Lieksassa tiistaina 4.5.2010 fokusryhmähaastattelutilaisuus, johon kutsuttiin hankkeen toteutuksessa keskeisesti mukana olleita tahoja ja sidosryhmiä. Tilaisuudessa oli arvioitsijan lisäksi mukana yhteensä 10 henkilöä mm. Pikes Oy:stä, alueen kalastuskunnista ja -alueilta sekä muista yksittäisistä tahoista. Tilaisuudessa käsiteltiin arvioinnissa esille nousseita kysymyksiä, arvioitsijoiden aineiston perusteella esittämiä johtopäätöksiä ja suosituksia sekä pohdittiin jatkotoimia. Tilaisuuden tuloksia on hyödynnetty arvioinnin osalta erityisesti johtopäätösten ja suositusten kohdalla. Tilaisuuden yhteenveto on liitteenä 2.

2 Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen arviointi

Tässä luvussa tarkastellaan Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen relevanssia, toteutusta, tuloksia ja vaikutuksia sekä hankkeen hyviä ja huonoja käytäntöjä. Luvun lopussa esitetään arvioinnin johtopäätökset ja suositukset.

Kyselyyn vastanneista henkilöistä kuusi ilmoitti tuntevansa hankkeen erinomaisesti, kolme vastaajaa hyvin ja yksi vastaaja kohtalaisesti (kuva 2). Huonosti hankkeen tuntevia ei vastaajien joukossa ollut lainkaan, mutta on todennäköistä, että nämä henkilöt ovat ainakin osin niitä, jotka jättivät vastaamasta kyselyyn kokonaan.

Kuva 2. Miten hyvin mielestäsi tunnet Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen?

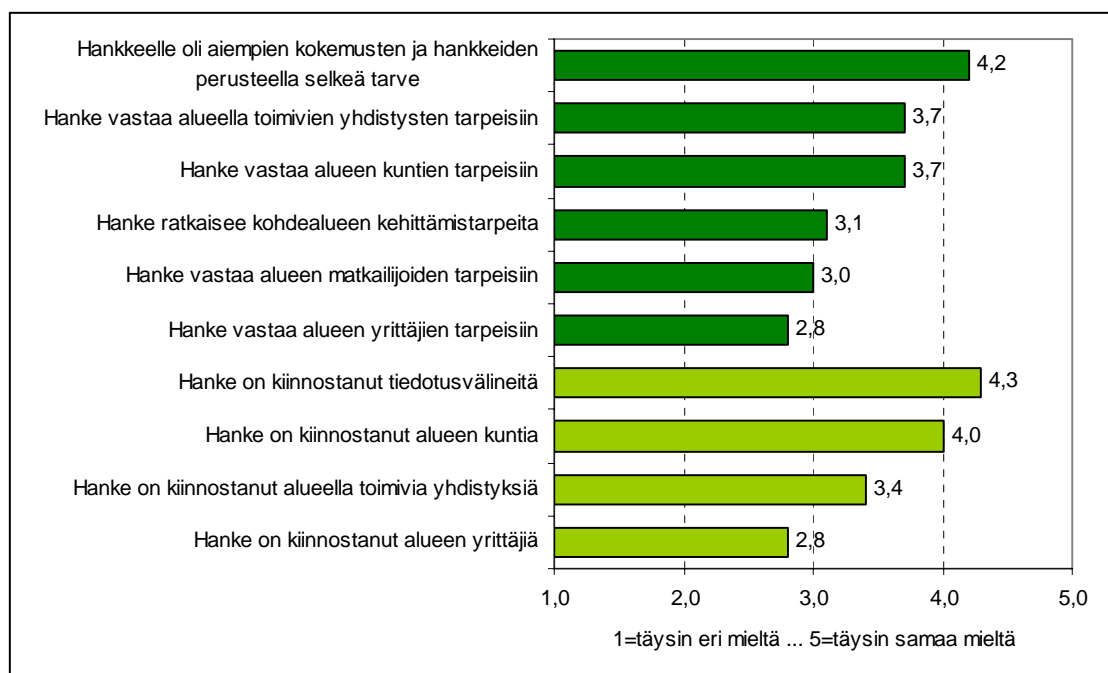
2.1 Hankkeen tarve ja kiinnostavuus

Hankesuunnitelman mukaan Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen varsinaiset kohderyhmät ovat alueen kunnat, kalaveden osakaskunnat sekä kalataloudesta alueellisella tasolla vastaavat tahot. Maakunnan matkailun kehittämisessä ovat mukana Karelia Expert Oy sekä Pielisen Matkailuyrittäjät ry. Lisäksi alueella toimivat voimayhtiöt Pohjois-Karjalan Sähkö Oy ja Kemijoki Oy ovat hankkeen kohderyhminä niiden kalataloudellisten velvoitteiden ja voimalaitosten osalta. Hankkeen välillisiä kohderyhmiä ovat virkistyskalastajat, matkailijat sekä kalastusta ja kalastusmatkailua elinkeinonaan harjoittavat yritykset sekä maakunnan koulut.

Vastaajia pyydettiin ottamaan kyselyssä kantaa erilaisiin Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen **tarvetta ja kiinnostavuutta** koskeviin väittämiin. Kuvassa 3 on esitetty vastausten keskiarvot. Kuvan yläosassa tummemmalla värillä on vastaajien mielipiteet hankkeen tarpeeseen ja kuvan alaosassa vaaleammalla värillä hankkeen kiinnostavuuteen liittyen.

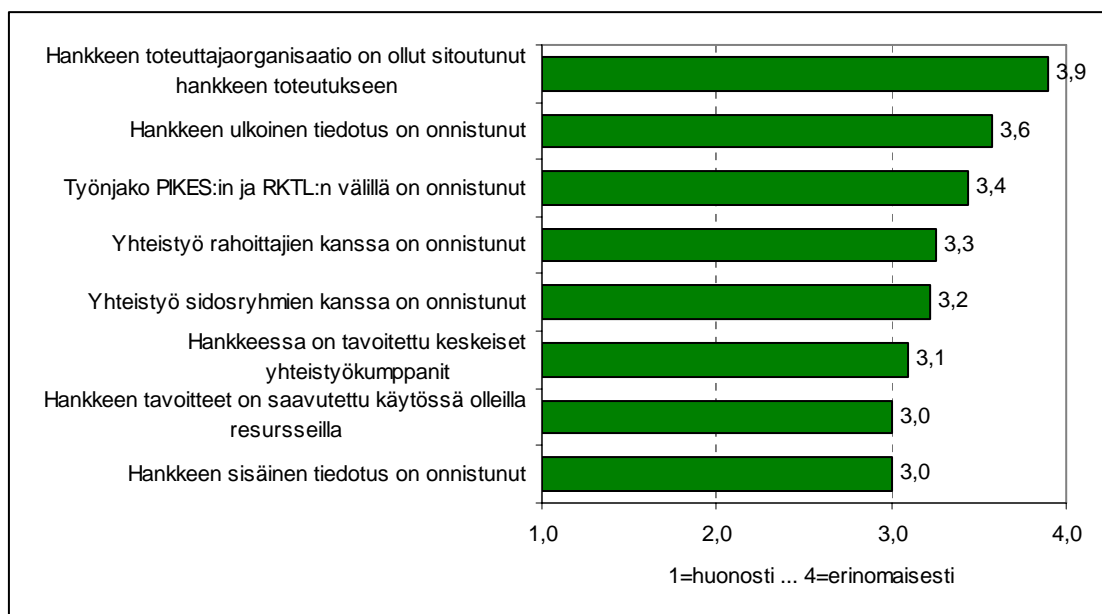
Vastaajien mielestä hankkeelle oli aiempien kokemusten ja hankkeiden perusteella selkeä tarve. Jokseenkin samaa mieltä vastaajat olivat siitä, että hanke vastaa alueella toimivien yhdistysten ja alueen kuntien tarpeisiin. Sen sijaan alueen matkailijoiden ja yritysten tarpeisiin hankkeen ei katsottu vastaavan niin hyvin. Yritysten ja matkailijoiden tarpeita koskevien väittämien kohdalla vastaajien mielipiteet jakautuivat: mukana oli sekä jokseenkin eri mieltä että jokseenkin samaa mieltä olevia vastaajia. Suurin osa vastaajista valitsi neutraalin vaihtoehdon väittämän ”Hanke ratkaisee kohdealueen kehittämistarpeita” kohdalla.

Tiedotusvälineitä hanke on vastaajien mukaan kiinnostanut varsin hyvin. Kukaan vastaaja ei ollut asiasta eri mieltä. Hankkeen arvioitiin kiinnostaneen myös alueen kuntia. Alueella toimivia yhdistyksiä sekä alueen yrittäjiä hanke on vastaajien mielestä kiinnostanut vähemmän.

Kuva 3. Mitä mieltä olet seuraavista Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen tarvetta ja kiinnostavuutta koskevista väittämistä?

Lähes kaikki vastaajat arvioivat hankkeen toteuttajaorganisaation sitoutuneen hankkeen toteutukseen erinomaisesti (kuva 4). Hankkeen ulkoisen tiedotuksen vastaajat arvioivat erittäin hyvin onnistuneeksi, mutta sisäisen tiedotuksen lähinnä kohtalaisesti tai hyvin onnistuneeksi. Hankkeen työnjako Pikesin ja RKTL:n välillä on vastaajien mukaan onnistunut varsin hyvin samoin yhteistyö rahoittajan sekä sidosryhmien kanssa. Hankkeessa on tavoitettu keskeiset yhteistyökumppanit pääpiirteissään hyvin. Hankkeen tavoitteiden saavuttamista käytössä olleilla resursseilla vastaajat arvioivat varsin laajasti. Vastaajissa oli yhtä monta niitä, jotka katsoivat tavoitteet saavutetun joko kohtalaisesti, hyvin tai erinomaisesti. Näin ollen vastausten keskiarvoksi tuli 3,0.

Kuva 4. Arvioi seuraavien väittämien kautta Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen toteutusta.

Kaikilla vastaajilla ei välttämättä ollut kovinkaan tarkkaa tietoa hankkeen käytännön töiden organisoinnista. Vastauksissa tuotiin myös esille se, että koska hanke on vielä kesken ja tuloksia vasta odotetaan, tavoitteiden saavuttamisen arviointi on vaikeaa. Hankkeen tavoitteita kohtaan esitettiin myös osin kritiikkiä, sillä osaa tavoitteista pidettiin hankkeen resurssien ja keston kannalta vaikeina toteuttaa.

2.2 Hankkeen toimenpiteet ja toteutus

Hankkeen **keskeisimpiä toimenpiteitä** ovat olleet: emokalapyynti, kameraseuranta Lieksanjoella, sähkökoekalastukset, mätirasiakokeilu Herajoella, smolttien pyynti ja seuranta, kalataloudelliset kartoitukset, vesistökuunnostukset sekä osallistuminen tapahtumiin ja niiden järjestäminen. Käytännön tutkimuksista lohikalojen talviekologiaan liittyen luovuttiin hankkeessa, mutta vuonna 2009 tehtiin kirjallisuusselvitys lohikalojen talviekologiasta.

Emokalapyyntiä toteutettiin hankkeessa syksyllä 2008 ja 2009. Vuonna 2008 emokaloja saatiin Lieksanjoesta 20 kappaletta, vuonna 2009 saalis oli 17 kappaletta. Osa kaloista merkittiin telemetrialähetimillä, joiden avulla kalojen liikkeitä tarkkailtiin vesistössä.

Kameraseuranta Lieksanjoella toteutettiin vuosina 2008 neljällä ja 2009 viidellä vedenalaisella kameralla, joilla tarkkailtiin kalojen liikkeitä kalateiden kohdalla. Kameraseurannan tarkoituksena oli saada todisteita siitä, käyttävätkö kalat kalateitä hyväkseen nousuäylänä. Molempina vuosina kameroiden avulla saatiin tallennettua useiden eri taimenten liikkeitä kalateillä, josta voitiin päätellä, että taimenet pyrkivät nousemaan kalateitä pitkin ylöspäin eivätkä jää uimaan ainoastaan Lieksankosken voimalaitoksen alapuolelle. Johtopäätöksenä esitettiin, että tulevaisuudessa on ratkaistava ylempänä sijaitsevien noususteiden, Lieksankosken säännöstelypadon sekä Pankakosken voimalaitoksen, ohittaminen.

Sähkökoekalastuksia suoritettiin hankkeen toimesta useissa Pieliseen laskevissa joissa vuosina 2008 ja 2009. Kalastusten tavoitteena oli selvittää jokien

kalapopulaatioita. Lähes kaikilta koalueilta saatiin saaliiksi kaloja, pääasiassa erikäisiä taimenen poikasia. Koekalastuksien yhteydessä kohteista ja saaduista kaloista tallennettiin runsaasti kuva-aineistoa, kaloista mitattiin yksilökohtaiset pituustiedot sekä osa kaloista punnittiin. Kaikkien jokikohteiden taimenilta otettiin lisäksi kudoksenäytteitä. Toimenpiteiden jälkeen kalat vapautettiin pyyntialueelle.

Mätirasiakokeilu toteutettiin hankkeessa vuonna 2009 Herajoella. Mätirasiakokeilun tarkoituksena oli selvittää, onko se tehokas ja toimiva ratkaisu kalojen istuttamiseen Herajoella. Tavoitteena oli tuottaa jokeen poikasia, jotka leimautuvat istutuskohteeseensa ja sopeutuvat paikallisiin olosuhteisiin. Yhteensä kokeilussa asennettiin 10 rasiaa, joista jokaisessa oli 150–200 mätimunaa. Hankkeen väliraportin mukaan kokeilu onnistui hyvin ja kuolleisuus mätirasioissa oli vähäistä. Syksyn 2009 aikana sähkökoekalastuksissa saadut taimensaaliit olivat runsaampia niillä alueilla, joilla rasiat olivat olleet. Mätirasiakokeilua jatkettiin keväällä 2010 Juuanjoessa, Vepsänjoessa, Herajoessa sekä Koppelojoessa hieman suuremmassa mittakaavassa. Yhteensä käytössä oli 40 mätirasiaa (Koppelojoessa 5 000 kpl taimenen mätiiä ja Vepsänjoessa 1 500 kpl, Juuanjoessa 2 500 kpl ja Herajoessa 1 000 kpl järvilohen mätimunaa).

Smolttien pyynti ja seuranta toteutettiin yhdessä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa Lieksanjoella ja Pielisellä. Smoltteja eli jokea alas vaeltavia lohen ja taimenen vaelluspoikasia pyydettiin Hanhijoella, Ulkkajoella ja Lieksanjoella. Saaliiksi saadut smoltit merkittiin ns. ankkurimerkeillä ja lisäksi osaan kaloista asennettiin telemetrialähtetimet. Seuranta toteutettiin Lieksanjoen alaosilla ja Pielisellä kohteisiin asennettujen automaattisten äänisignaalien tallentimien avulla, joihin tallentui tieto lähtetimillä varustettujen kalojen liikkeistä. Alustavasti tulokset osoittivat järvilohien selviytyvän vaelluksen alkutaipaleesta selvästi järvitaimenia heikommin. Smolttipyynti ja -seuranta jatkuu hankkeessa parhaillaan ja myös telemetrialähtetimiä on reilusti enemmän käytössä kuin edellisenä vuonna eli noin 50 lähetintä. Lisäksi smolttipyynti järjestetään Juuanjoella.

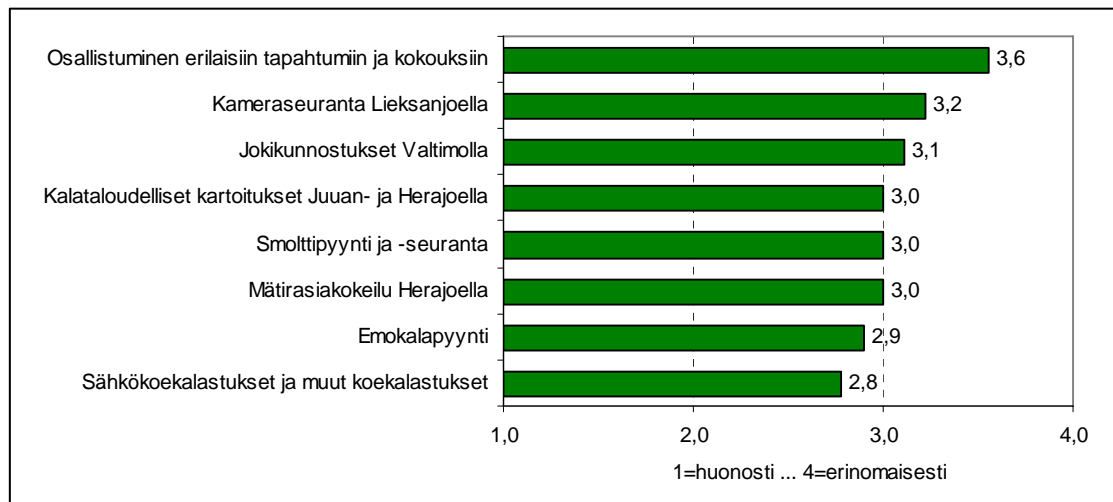
Syksyn 2009 aikana hankkeessa valmistui kaksi **kalataloudellista kartoitusta**. Raporteissa esitettävät tulokset pohjautuvat maastossa tehtyihin kenttätutkimuksiin. Lähtökohtana kartoituksille oli saada sekä Juuanjoesta että Herajoesta selkeä yleiskuva ja kartoittaa jokien nykytilanne. Kartoituksissa koskialueita paikannettiin ja mitattiin sekä selvitettiin taimenen sekä järvilohen poikasille soveltuvan elinympäristön määrää ja mahdollista kunnostustarvetta. Lisäksi koskialueilla suoritettiin sähkökoekalastuksia. Raporteissa esitellään kartoitusten tulokset sekä esitetään toimenpidesuosituksia.

Valtimolla tehtiin syksyn 2009 aikana **jokikunnostuksia** Verkko-, Koppelo- ja Kokkojoella. Tavoitteena oli parantaa järvi- ja purotaimenten lisääntymis- ja elinolosuhteita luomalla kutusorakoita ja kiveämällä koskia sekä ankkuroimalla puunrunkoja taimenten suojapaikoiksi.

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi hanke on pyrkinyt osallistumaan tapahtumiin sekä erilaisiin kokouksiin, seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin, jotka on katsottu merkityksellisiksi hankkeen edistämisen kannalta.

Hankkeen eri **toimenpiteistä** vastaajien mielestä parhaiten, lähes erinomaisesti, on onnistunut ja hankkeen tavoitteiden saavuttamista tukenut osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja kokouksiin (kuva 5). Myös kameraseuranta Lieksanjoella sekä jokikunnostukset Valtimolla ovat vastaajien mukaan onnistuneet erittäin hyvin. Yhtä

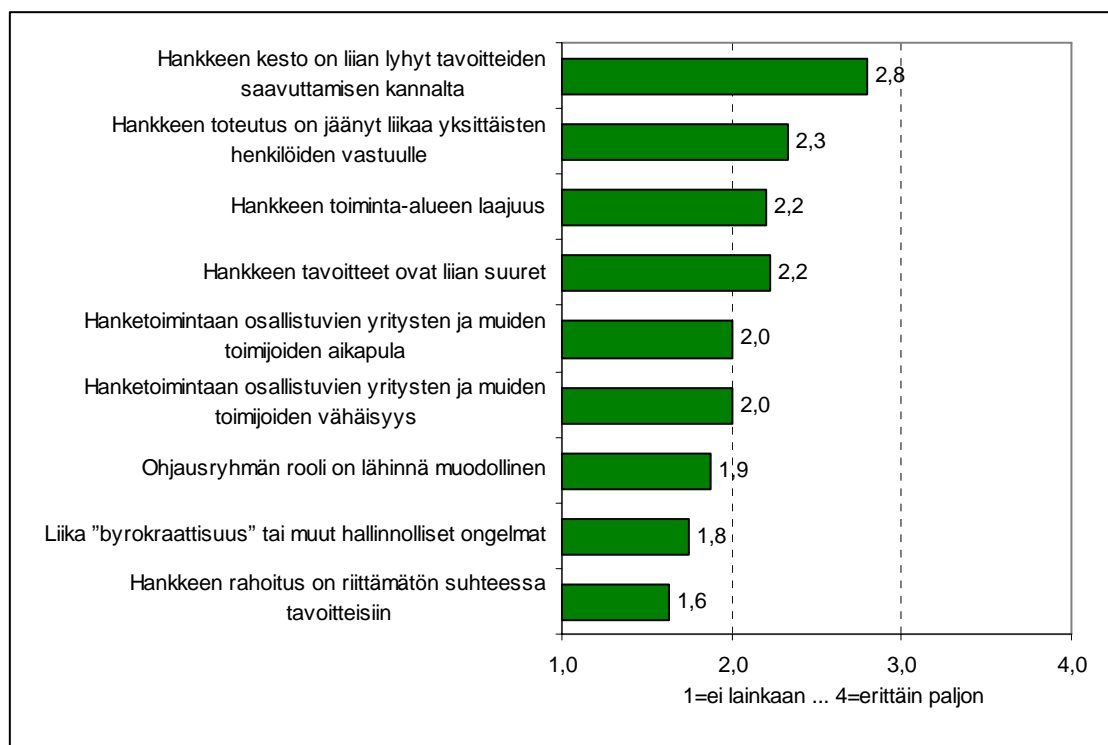
hyvin onnistuneiksi vastaajat arvioivat kalataloudelliset kunnostukset Juuan- ja Herajoella, smolttipyyntin ja -seurannan sekä mätirasiakokeilun Herajoella. Alhaisimmat arvot saivat sähkökoekalastukset ja muut koekalastukset sekä emokalapyynti, mutta niidenkin arvioitiin onnistuneen kohtalaisen hyvin. Kokonaisuutena toteutetut toimenpiteet on tehty suunnitelmallisesti ja ammattitaitoisesti, mutta hankkeen ulkoiset tekijät ovat paikoin vaikuttaneet niiden toteutukseen. Sähkökoekalastuksia hankaloitti varsinkin vuonna 2008 jokien tulviminen. Emokalapyynnissä puolestaan määrät jäivät pieniksi emokalojen vähäisestä määrästä johtuen. Olosuhteisiin nähden toimenpiteitä voidaan siis pitää onnistuneina.

Kuva 5. Miten hyvin seuraavat hankkeen toimenpiteet ovat mielestäsi onnistuneet ja tukeneet hankkeen tavoitteiden saavuttamista?

Erityisen **onnistuneena** hankkeessa pidettiin vastauksissa kautta linjan ulkoista tiedottamista. Hankkeen medianäkyvyyttä ja tiedottamista suurelle yleisölle pidettiin hyvänä. Hankkeen käytännön toteutuksen katsottiin sujuneen ilman suurempia haasteita, työilmapiiri on ollut hyvä, toiminta on pyritty pitämään suunnitelmallisena eikä hankehallinnossa ole kohdattu merkittäviä ongelmia. Eräs vastaaja nosti esille kameraseurannan ja emokalapyynnin sekä hankkeessa toteutetut selvitykset ja koskikunnostukset erityisen onnistuneina saavutuksina.

Suurimmaksi **ongelmaksi hankkeen toteutuksessa** vastaajat nostivat hankkeen liian lyhyen keston tavoitteiden saavuttamisen kannalta (kuva 6). Kohtalaisesti hankkeen toimintaa ovat vaikeuttaneet hankkeen toteutuksen jääminen liikaa yksittäisten henkilöiden vastuulle, hankkeen toiminta-alueen laajuus sekä hankkeen liian suuret tavoitteet. Jossain määrin toimintaa on vaikeuttanut myös hanketoimintaan osallistuvien yritysten ja muiden toimijoiden aikapula sekä vähäisyys. Lisäksi arvioitiin, ettei esimerkiksi kalateiden rakentaminen sovellu hanketoimintana toteutettavaksi, koska aikaa voi kulua rakentamiseen useita vuosia.

Kuva 6. Miten paljon seuraavat tekijät ovat mahdollisesti vaikeuttaneet Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen toteutusta?

Ongelmia hankkeessa on aiheutunut myös mm. hankkeen yksityisrahoitukseen liittyen, sillä ennen hankkeen alkua rahoituksesta ei ollut tehtynä tarpeeksi selkeitä sopimuksia. Myös käytännön hanketyötä ovat hankaloittaneet työllisyysvaroin palkattujen henkilöiden rekrytointivaikeudet, haasteelliset luonnonolosuhteet kuten jokien tulviminen kenttätöiden aikaan sekä vähäisten resurssien hajanaisuus. Useamman vastaajan mielestä jatkossa toimintaa tulisi priorisoida sekä toiminnallisesti että alueellisesti ja jakaa laajat tavoitteet ennemmin esimerkiksi eri kohteisiin kohdistuviin osahankkeisiin, joilla on omat resurssit. Keskeisiin tavoitteisiin pääseminen vaatii huolellista hankesuunnittelua ja edellyttää, että hankkeen toteuttajat ovat mukana jo suunnitteluvaiheessa.

2.3 Hankkeen tuloksellisuus ja vaikuttavuus

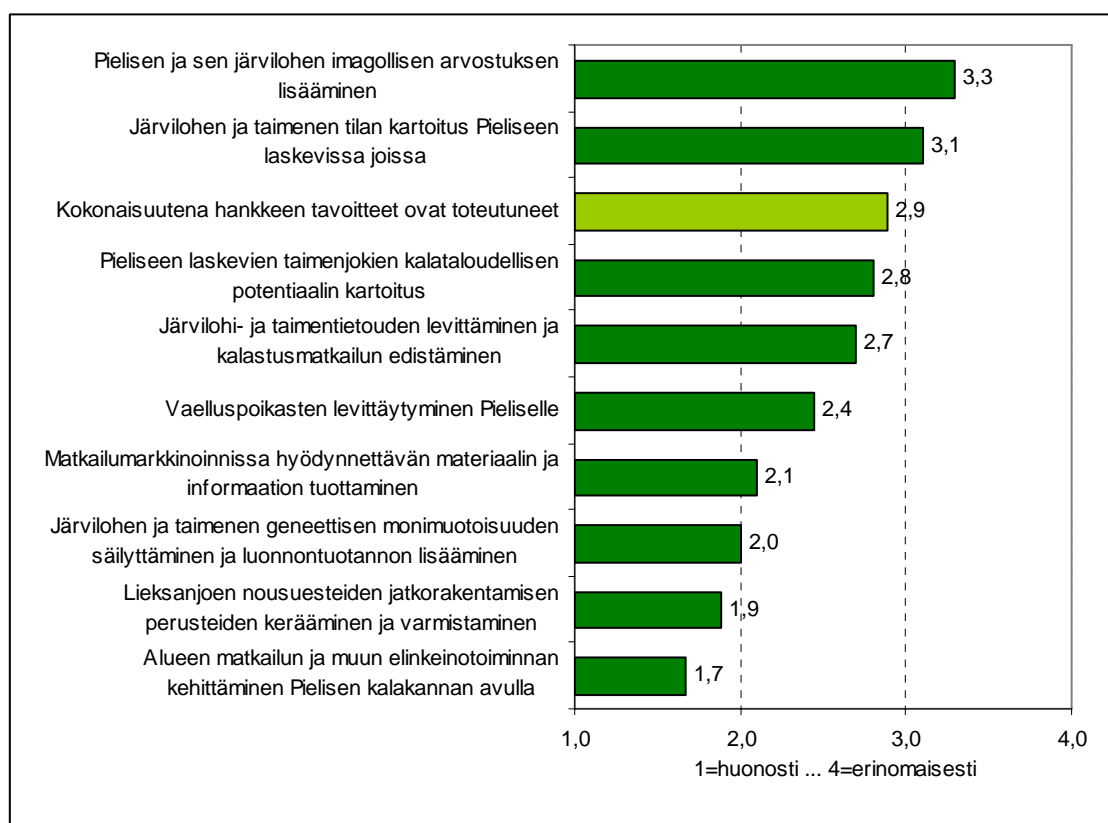
Hankesuunnitelman mukaan Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen laadullisina tavoitteina on ollut:

- Järvilohen ja taimenen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja luonnontuotannon lisääminen yhteistyössä RKTL:n kanssa.
- Pielisen luontainen ja arvokas kalakanta antaa mahdollisuuksia matkailun lisäksi myös alueen muun elinkeinotoiminnan kehittymiselle
- Hanke kehittää yhteistyössä alueen matkailuorganisaatioiden kanssa markkinoinnissa hyödynnettävää materiaalia ja informaatiota Pielisen järvilohesta ja taimenesta. Tavoitteena on antaa matkailuyritysten kalastusmatkailutarjonnalle ns. Järvilohi-status, jota yritys voi hyödyntää omassa markkinoinnissaan.
- Pielisen ja sen järvilohen imagollisen arvostuksen lisääminen
- Luonnonmukaisen kalanviljelytoiminnan kokeileminen ja kehittäminen

Hankkeen määrällisinä tavoitteina on puolestaan ollut:

- Järvilohen ja taimenen tilan kartoitus Pieliseen laskevissa joissa
- Vaelluspoikasten levittäytyminen Pieliselle
- Järvilohi ja taimentietouden levittäminen ja kalastusmatkailun edistäminen
- Lieksajoen nousuesteiden jatkorakentamisen perusteiden kerääminen ja varmistaminen
- Pieliseen laskevien taimenjokien kalataloudellisen potentiaalin kartoitus
- Kalataloudellisten kunnostusten asiantuntija-apu.

Kokonaisuutena Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen tavoitteet on vastaajien mukaan saavutettu hyvin (kuva 7). Asteikolla 1–4 tavoitteiden toteutumana keskiarvoksi muodostui 2,9 eli hyvä. Vastaajien mielestä hankkeen tavoitteista on hankkeen tavoitetoteutuman keskiarvoa paremmin saavutettu Pielisen ja sen järvilohen imagollisen arvostuksen lisääminen sekä järvilohen ja -taimenen tilan kartoitus Pieliseen laskevissa joissa. Tavoitteista lähimmäksi tavoitteiden kokonaissaavuttamista sijoittuvat Pieliseen laskevien taimenjokien kalataloudellisen potentiaalin kartoitus sekä järvilohi- ja taimentietouden levittäminen ja kalastusmatkailun edistäminen.

Kuva 7. Miten hyvin seuraavat Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen tavoitteet on mielestäsi saavutettu?

Keskimäärin kohtalaisesti ovat toteutuneet vaelluspoikasten levittäytyminen Pieliselle, matkailumarkkinoinnissa hyödynnettävän materiaalin ja informaation tuottaminen sekä järvilohen ja taimenen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja luonnontuotannon lisääminen. Kesän 2010 alussa hankkeen toimesta julkaistaan kestävä kalastuksen vihkonen, joka ei vielä arvioinnin toteuttamisajankohtana ollut

valmis. Julkaistavassa 20-sivuisessa kestävän kalastuksen vihkosessa ohjeistetaan kalastajia ja esitellään Pielistä.

Vastaajien mukaan tavoitteista heikoimmin ovat toteutuneet alueen matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittäminen Pielisen kalakannan avulla sekä Lieksanjoen noususteiden jatkorakentamisen perusteiden kerääminen ja varmistaminen. Jatkoperusteita kalateiden lisärakentamiselle on hankkeessa kerätty, mistä on osoituksena mm. kameraseurannan onnistuminen. Hankkeessa on myös puhuttu voimakkaasti rasvaeväleikkauksien puolesta. Jotta kalateiden lisärakentamista voitaisiin jatkossa perustella, emokaloja tarvittaisiin lisää ja järviolohet tulisi saada nousemaan kalateihin.

Vastaajien Pielisen Järviolohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeelle antamien kouluarvosanojen keskiarvoksi muodostui 7,7. Annetut arvosanat vaihtelivat 6 ja 9+ välillä. Vastaajat myös perustelivat antamia arvosanoja. Keskiarvoa paremmat arvosanat antaneet perustelivat arvosanaansa mm. sillä, että hankkeessa on toimittu suunnitelmallisesti ja asetetut tavoitteet tullaan saavuttamaan pääasiassa hyvin. Vastaajat kehuivat myös projektin toteuttajaorganisaation toimivuutta, hanketyöntekijöiden motivaatiota sekä projektin eri tehtävissä työskennelleiden henkilöiden työpanosta ja sitoutuneisuutta hankkeeseen. Lisäksi hankkeen tiedottamista pidettiin onnistuneena.

Keskiarvoa heikommat arvosanat antaneet vastaajat kritisoivat hankkeen laajuutta sekä hankesuunnitelman laveutta. Hankesuunnitelman osalta mainittiin, että tavoitteet olisi tullut aikanaan miettiä tarkemmin ja realistisemmiksi sekä keskittyä selkeämmin rajattujen asiakokonaisuuksien toteuttamiseen. Hankkeen rooli esimerkiksi matkailumarkkinoinnin osalta aiheutti pohdintaa, sillä ensiksi tulisi saada turvattua biologiset edellytykset kestävälle kalastukselle ja vasta sen jälkeen lähteä rakentamaan matkailumarkkinointia. Pelkän järviolohen ja taimenen imagon ei katsottu vielä riittävän uskottavan matkailumarkkinoinnin toteuttamiseen tai kalastusmatkailun edistämiseen alueella. Jatkossa kun säilytettävä ja kalastettava kanta eriytetään, ei matkailumarkkinoinnille ole estettä, mikäli istutukset onnistuvat järviolohialueella.

Hankesuunnitelman mukaan Pielisen Järviolohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen vaikuttavuutta haetaan lohikalakantojen tilaa parantamalla, luomalla perusedellytyksiä kalastusmatkailulle ja lisäämällä Pielisen alueen houkuttelevuutta mm. virkistyskäytössä. Pienimuotoisen kunnostustoiminnan avulla parannetaan Pieliseen laskevien jokien pienpoikastuotantoa. Parantamalla kalakantoja lisätään saalisvarmuutta ja Pielisen houkuttelevuutta, joka puolestaan lisää virkistyskalalupien myyntiä. Järviolohen ja taimenen imagoa pyritään tuomaan osaksi matkailun yhteismarkkinointia Pielisellä. Istutustoimintaa pyritään muuttamaan tietoa jakamalla niin, että pyyntiin tarkoitettussa ja kannan suojelemiseksi tehtävässä istutustoiminnassa selkeästi eriytetään pyyntikokoiset istukkaat ja pienpoikasistutukset.

Hankkeen **psyviksi tai pitkäaikaisiksi vaikutuksiksi** vastaajat nostivat kyselyssä mm. tiedon lisääntymisen Lieksanjoen-Pielisen järviolohesta ja järvitaimenesta, jota voidaan hyödyntää jatkossa kalakantojen hoidossa sekä kalateiden tarpeen arvioinnissa. Järviolohitietoisuus on lisääntynyt kalastajien keskuudessa ja kestävän kalastuksen periaatteet ovat hankkeen kautta levinneet. Erityisesti hankkeen kautta on saatu aikaan sellaisia tuloksia, jotka auttavat jatkotoimenpiteiden suunnittelussa ja tulevaisuudessa konkreettisissa toimenpiteissä. Hyödyllisinä nostettiin esille mm. Juuanjoen virtavesien kartoitus sekä kalataloudelliset kartoitukset. Vesistökuunnostusten

katsottiin parantavan ja edistävän kalakannan lisääntymistä ja elinolosuhteita pienimuotoisesti joissa myös hankkeen päätyttyä. Emokalapyynnin avulla hankkeessa on säilytetty tärkeitä lohikalakantoja. Mätirasioiden käytön arvioitiin hankkeen ansiosta yleistyvän istutuksia tehdessä, sillä niiden avulla on saatu aikaan parempia istutustuloksia. Myös rasvaeväleikkausten käyttöönottoa Pielisellä pidettiin todennäköisenä hankkeen jälkeen. Pielisen kalastusalueen kokouksessa 30.3.2010 tehtiinkin päätös, että Pielisellä otetaan käyttöön rasvaeväleikkaukset vuoden 2012 alusta alkaen. Tästä voikin muodostua hankkeen yksi tärkeimmistä saavutuksista.

Hankerahoituksen päätyttyä tulisi toimintaa vastaajien mielestä jatkaa niin, että hankkeessa asetettuja tavoitteita voitaisiin ratkaista tai edistää mahdollisimman hyvin. Kalastusalueiden sekä osakaskuntien aktiivisuutta kaivattiin. Myös RKTL:n toivottiin jatkossa ottavan vastuuta uhanalaisista lohikannoista. Osa vastuusta kuuluu myös viranomaisahoille kuten ELY-keskukselle. Jatkossa toimintoja tullaan todennäköisimmin toteuttamaan sekä osana eri toimijoiden tavanomaista toimintaa että myös hankkeiden kautta. Konkreettiset jatkotoimenpiteet hankkeessa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olennaisen tärkeitä ja toimintaa tulisi toteuttaa mahdollisimman pitkäjänteisesti ja yhteistyössä.

Kalastusmatkailun kehittämisessä vastuuta peräänkuulutettiin erityisesti Lieksan kaupungilta sekä matkailuyrittäjiltä ja muilta maakunnallisilta matkailuorganisaatioilta. Lieksan kaupungille järvilohesta ja -taimenesta koituvaa imagollista lisäarvoa sekä kalastusmatkailun lisääntymisen potentiaalia pidettiin niin suurena, että kaupungin tulisi jatkossa ottaa asiaa vastuulleen.

Vastaajat saivat kyselyn lopuksi kertoa, millä tavoin hanketoimintaa tulisi jatkossa kehittää tai mitä he ovat oppineet hanketyöstä hankkeen toteutuksen aikana. Vastauksissa nousi esille erityisesti hankesuunnitteluvaiheen tärkeys koko hankkeen onnistumisen kannalta. Hankkeen suunnitteluun kannattaa panostaa, jotta tavoitteet ja keinot olisi mietitty jo ennen hankkeen toteuttamista. Asiantuntijoita voidaan käyttää hyödyksi suunnittelussa osaamisen täydentämiseksi. Tärkeää olisi, että hankkeen toteuttajat ovat mukana hankkeessa jo sen suunnitteluvaiheessa. Samoin yhteistyökumppaneiden sitouttamiseen hankkeen toteutukseen jo suunnitteluvaiheessa tulisi kiinnittää huomiota, jotta yhteisesti sovittuihin päämääriin todella päästäisiin ja kaikki osapuolet olisivat vastuussa päämäärien saavuttamisesta. Yksityisrahoituksen kerääminen ja sopimusten teko ennen hankkeen alkua tulisi olla hoidettu, ettei hankkeen aikana tule yllätyksiä. Vastauksissa nostettiin esille myös vesivoimalaitosyhtiön saaminen paremmin mukaan kalakantojen elvyttämiseen, jotta vettä ohjattaisiin enemmän uomiin kalojen nousun helpottamiseksi. Vastaajien esityksissä oli myös laajempi kalastuksenvalvonta yhdessä kalastusalueiden kanssa, jotta salakalastajat saataisiin kuriin.

Pielisen järvilohi ja taimen -hankkeen moninaisia tavoitteita pidettiin toisaalta hankkeen vahvuutena mutta samalla myös heikkoutena. Jatkossa tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta parantaisi, kun biologiaan keskittyvissä hankkeissa panostettaisiin fokusoidummin itse substanssiin ja annettaisiin matkailun ja elinkeinotoiminnan kehittäminen toisten hankkeiden tai toimijoiden vastuulle tai myöhemmin toteutettavaksi. Kalakannan säilyttämisen ja vahvistamisen kautta luodaan edellytykset matkailun kehittämiselle alueella, ilman konkreettisia biologisia ja ekologisia tuloksia matkailun kehittäminen pohjautuu ainoastaan mielikuviin ja tulevaisuuden olettamuksiin eikä niinkään tosiasialliseen tilanteeseen.

2.4 Johtopäätökset ja suositukset

Seuraavassa esitetään arvioinnin johtopäätökset sekä niiden pohjalta kehittämissuosituksia toiminnan suuntaamiseksi jatkossa.

Johtopäätökset

Arviointiaineistojen perusteella hankkeelle on ollut alueella selkeä tarve. Hankkeen voidaan katsoa myös vastaavan erityisesti hankkeen toteutusalueella olevien yhdistysten sekä kuntien tarpeisiin. Kiinnostus hanketta kohtaan on ollut laajaa tiedotusvälineiden keskuudessa ja ulkoinen tiedotus onkin hankkeessa onnistunut arviointiaineistojen perusteella erittäin hyvin. Hankkeen sisäinen tiedotus on arviointikyselyyn osallistuneiden mielestä onnistunut kohtalaisen hyvin. Keskeisistä sidosryhmistä Kemijoki Oy:n osallistuminen hankkeeseen on jäänyt ohjausryhmään nimetystä edustajasta huolimatta ohueksi. Tähän keskeiseen sidosryhmään hankkeen kannattaa vielä olla oma-aloitteisesti yhteydessä.

Käytännön toteutuksessa ei hankkeessa ole ollut suuria ongelmia. Hankkeen työilmapiiri on ollut hyvä, toiminta on pyritty pitämään suunnitelmallisena eikä hankehallinnossa ole kohdattu merkittäviä ongelmia. Hankkeen toteuttajaorganisaatio Pikes Oy on ollut arviointiaineistojen perusteella erinomaisesti sitoutunut hankkeen toteutukseen. Myös työnjako Pikesin ja RKTL:n välillä on onnistunut varsin hyvin. Yhteistyössä rahoittajan tai sidosryhmien kanssa ei ole ongelmia.

Hankkeessa on toteutettu runsaasti erilaisia toimenpiteitä, jotka ovat olleet emokalapyynti, kameraseuranta, sähkökoekalastukset, mätirasiakokeilu, smolttien pyynti ja seuranta, kalataloudelliset kartoitukset, vesistökunnostukset sekä osallistuminen tapahtumiin ja niiden järjestäminen. Hankkeen kaikki toimenpiteet ovat onnistuneet hyvin. Vastaajien mielestä parhaiten onnistuneita ovat olleet osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja kokouksiin, kameraseuranta sekä jokikunnostukset. Yhtä hyvin onnistuneiksi vastaajat arvioivat kalataloudelliset kunnostukset, smolttipyyntin ja -seurannan sekä mätirasiakokeilun Herajoella. Kohtalaisen onnistuneina pidettiin myös sähkökoekalastuksia ja muita koekalastuksia sekä emokalapyyntiä. Samoin kalataloudelliset arvoinnit ovat onnistuneita, niiden avulla hanke on tuonut lisäarvoa ja arvoinnit auttavat Pielistä erottautumaan muista järvistä.

Kaikkiaan hanke on kerännyt yhteen merkittävän määrän toimijoita yhteistyössä ponnistelemaan yhteisesti jaettujen tavoitteiden, Pielisen vesistöalueen kalaston kehittämisen, saavuttamiseksi. Hanke on koonnut voimia yhteistyöhön, toteuttanut monipuolisia toimenpiteitä, saavuttanut konkreettisia tuloksia ja saavuttanut julkisuutta toimenpiteilleen. Syntyneitä yhteistyöverkostoja ja ”tekemisen meininkiä” kannattaa myös jatkossa hyödyntää.

Vaikka hankkeen käytännön toteutus on sujunut varsin hyvin, eniten hankaluuksia hankkeen toteutuksessa on aiheuttanut hankkeen lyhyt kesto suhteessa tavoitteisiin. Hankkeen aikana ei välttämättä ehditä saavuttaa asetettuja tavoitteita täysin, vaan tulokset ja vaikutukset ilmenevät ja kertyvät vasta pidemmän ajan kuluessa. Hankkeen toimintojen jatkaminen uusina hankkeina tai organisaatioiden omana toimintana on erityisen merkityksellistä. Jossain määrin hanketoimintaa ovat vaikeuttaneet myös hankkeen toteutuksen jääminen liikaa yksittäisten henkilöiden vastuulle, hankkeen toiminta-alueen laajuus sekä hankkeen liian suuret tavoitteet. Hankkeen alkuvaiheessa haasteita ja lisätyötä ovat aiheuttaneet hankkeen yksityisrahoituksen liittyvät seikat,

sillä ennen hankkeen alkua rahoituksesta ei ollut tehtynä tarpeeksi selkeitä sopimuksia, jolloin työaikaa on mennyt hankkeen käytännön toteutuksen sijaan enemmän hallinnollisiin töihin.

Kokonaisuutena Pielisen Järvilohi ja Taimen 2008–2010 -hankkeen tavoitteet on arviointiaineistojen perustella saavutettu hyvin. Hankkeessa toteutettujen toimenpiteiden myötä on alueella saatua lisättyä erityisesti Pielisen ja sen järvilohen imagollista arvostusta sekä saatu kartoitettua järvilohen ja -taimenen tilaa Pieliseen laskevissa joissa. Heikoimmin tavoitteista ovat vastaajien mukaan toteutuneet alueen matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittäminen Pielisen kalakannan avulla sekä Lieksanjoen noususteiden jatkorakentamisen perusteiden kerääminen ja varmistaminen.

On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi matkailun kehittämiseen ja mm. kalan monimuotoisuuden ja luonnontuotannon säilyttämiseen ja kehittämiseen tähtäävät tavoitteet ovat enemmän sellaisia, joiden toteuttamiseen luodaan edellytyksiä kuin että suoraan pystyttäisiin vaikuttamaan niihin. Tulokset ja vaikutukset myös muodostuvat pitkän ajan kuluessa eikä yksittäisellä hankkeella ja hankkeen toteutusaikataululla ole mahdollisuuksia saada aikaan suuria vaikutuksia, vaan tulokset ja vaikutukset kasautuvat ja tulevat näkyviin pidemmän ajan kuluessa ja useiden toimien yhteisvaikutuksena.

Kalastusmatkailun kehittäminen on tullut hankkeen tavoitteistoon pitkälti rahoittajan vaatimuksesta. Tätä lisäystä ei voi pitää kovin onnistuneena, sikäli että hankkeella on ollut varsin rajalliset resurssit ko. tavoitteen toteuttamiseen ja alueella ei juuri ole yrityskantaa, joka hyödyntäisi kalastusmatkailun kehittämistoimenpiteitä. Kalastusmatkailun kehittämisessä hankkeen tulokset ovat vaatimattomia, mutta toimintaedellytyksiä myös tämän elinkeinon kehittämiseen hankkeella on parannettu.

Hankkeen pysyviä vaikutuksia ovat mm. Pielisen vesistöalueen järvilohia ja -taimenta koskevan tiedon lisääntyminen, jota voidaan hyödyntää jatkossa kalakantojen hoidossa. Järvilohitietoisuus on myös lisääntynyt kalastajien keskuudessa ja kestävä kalastuksen periaatteet ovat levinneet hankkeen kautta.

Eryteisesti hankkeen kautta on saatu aikaan sellaisia tuloksia, jotka auttavat jatkotoimenpiteiden suunnittelussa ja tulevaisuudessa konkreettisissa toimenpiteissä. Esille voidaan nostaa mm. päätös rasvaeväleikkausten käyttöönotosta Pielisellä vuoden 2012 alusta lähtien.

Jatkossa kannattaa hankesuunnitteluvaiheeseen vastaajien mukaan panostaa, sillä vaihe on olennainen koko hankkeen onnistumisen kannalta. Myös yhteistyökumppaneiden sitouttamiseen hankkeen toteutukseen jo suunnitteluvaiheessa tulisi kiinnittää huomiota.

Suosituks

Hankesuunnittelun tärkeys tulee muistaa jatkotoimintoja pohdittaessa. Eri toimijoiden sitouttaminen ja vastuun herättäminen jo ennen hankkeen käynnistymistä on tärkeää, jotta asetettuihin tavoitteisiin olisi mahdollista päästä. Hankesuunnittelussa tulisi olla hankkeen toteutuksen kannalta keskeiset tahot, myös mahdollisuuksien mukaan projektipäällikön tulisi olla mukana jo suunnitteluvaiheessa. Rahoitusasiat tulisi olla kirjallisesti sovittuna jo ennen hankkeen käynnistymistä, ettei hankkeen käytännön

toteutus mene rahoituksen etsimiseen ja työ ole pois varsinaisen substanssin toteuttamiselta.

Jotta järvilohi ja -taimena voitaisiin jatkossa todella hyödyntää alueen kalastusmatkailun kehittämisessä, tulee asiat tehdä ns. oikeassa järjestyksessä. Ensiksi alueella tulisi panostaa kalakantojen vahvistamiseen ja elinympäristöjen kuntoon saamiseen ja vasta sen jälkeen panostaa saavutettujen tulosten myötä laajemmin kalastusmatkailun kehittämiseen. Tällöin myös matkailuyrittäjät ja muut alan toimijat on helpompi saada mukaan kun sidosryhmien ja mm. tavoiteltavien matkailijoiden tarpeisiin ja odotuksiin voidaan vastata konkreettisemmalla tavalla.

Jotta kalastusmatkailusta syntyisi laajempi elinkeino alueelle, pitäisi pystyä lisäämään yleensä matkailijavirtoja sinne. Lisääntyvät matkailijavirrat ja alueen tunnettuuden paraneminen lisäävät myös kalastusmatkailijoiden määrää sekä niiden matkailijoiden määrää, jotka muiden aktiviteettien ohella käyvät kalastamassa. Kalastusmatkailun kehittymiseen vaikuttavat ratkaisevasti kalaistutusten onnistuminen. Jotta kalakantojen elvyttäminen onnistuu, myös kalastusmatkailua on kehitettävä kantojen elvyttämisen ehdoilla.

Jatkossa toimintoja tulisi priorisoida sekä toiminnallisesti että alueellisesti pienempiin osiin, jotta voidaan paneutua toteutettaviin asioihin syvemmin. Pielisen järvilohi ja taimen -hankkeen tavoitteiden kaltaiset laajat ja moninaiset tavoitteet tulisi jakaa ennemmin esimerkiksi osahankkeisiin, joilla on omat resurssit.

Hankkeen käytännön toteutuksen aikana tulee huolehtia sisäisestä tiedottamisesta yhtäläillä ulkoisen tiedottamisen kanssa. Hankkeen aikataulu ja toimenpiteet tulisi jatkossakin suunnitella riittävän joustaviksi, jotta mahdollisiin yllättäviin haasteisiin voidaan reagoida riittävän ajoissa ja muuttaa esimerkiksi toimenpiteiden painotuksia olosuhteisiin sopiviksi.

Jatkossa tarpeellisia sekä hankerahoituksella että organisaatioiden perusrahoituksella toteutettavia arviointityöpajassa esille nousseita käytännön toimia ovat esim. seuraavat:

Jatkossa budjettirahoituksella voitaisiin toteuttaa Juuanjoen, Herajoen, Hanhijoen, Ulkkajoen ja Vepsänjoen kunnostukset ja istutustoiminnan suunnittelu. Tämän voisivat tehdä yhteistyössä ELY-keskus, RKTL, kalastusalue ja osakunnat.

Jatkotoimenpiteinä voidaan myös selvittää mahdollisuudet toteuttaa seuraavat toimet budjettirahoituksella: Lieksanjoen seuranta, josta RKTL, ELY-keskus ja kunnan talousalue vastaisivat. Kalastuksen sääntelystä / alueellisista rasituksista, alueiden kaavoituksesta sekä kalastusta tukevien rakenteiden selvittämisestä voisivat vastata Pielisen kalastusalue, PIKES Oy, Pohjois-Karjalan kalatalousryhmä sekä yrittäjät. Kalatieseurannan ja emokalapyynnin jatkon turvaamisesta voisivat vastata RKTL, kalastusalue ja voimayhtiö.

Hankkeena voitaisiin toteuttaa koskien kunnostukset, mahdollinen vertailukoski sekä Pielisen järviolueen kalastuksen ja kalastusmatkailun kehittäminen. Jatkotoimien toteuttamiseksi voitaisiin myös koota Järvitaimen-hanke, joka kohdistuisi koko Pielisen altaaseen ja jota hallinnoisi PIKES Oy.

Hankkeiden teemoja olisivat myös Pielisen (järven) olosuhteiden tutkiminen, ongelmakohtien kartoitus ja toimenpiteet. Samoin ammattikalastajien ja kalatalouden kehittämisen yhteistyön lisääminen ja aloittaminen voitaisiin hankkeistaa. Pielisen

Järvikalakeskus (tiedotus, tutkimus, yritystoiminta) nousi arvioinnissa esille jatkohankkeen teemana. Hankkeiden toteutus olisi osahankkeina, joita koordinoidaan yhdeltä taholta.

Yleisesti budjetti- ja hankerahalla voitaisiin toteuttaa toimenpiteitä arvokalakalakantojen luontaisen tuotannon lisäämiseen sekä alueen kalastuksen ja kalastettavan kannan kehittämiseen.

Liite 1. Kysely hankkeen ohjausryhmälle sekä keskeisille sidosryhmille.

ARVIOINTIKYSELY PIELISEN JÄRVILOHI JA TAIMEN -HANKKEESTA

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti siten, etteivät yksittäisten vastaajien henkilötiedot ja kommentit paljastu arvioinnin raportoinnissa.

I TAUSTA

Vastaajan nimi	
Vastaajan organisaatio	
Vastaajan tehtävänimike	
Toimipaikan sijaintikunta	

1. Miten hyvin mielestäsi tunnet Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeen? Rastita.

☐	Erinomaisesti
☐	Hyvin
☐	Kohtalaisesti
☐	Huonosti

II HANKKEEN TARVE JA TOTEUTUKSEN ONNISTUMINEN

2. Mitä mieltä olet seuraavista Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeen tarvetta ja kiinnostavuutta koskevista väittämistä? 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä. Rastita.

	1	2	3	4	5
Hankkeelle oli aiempien kokemusten ja hankkeiden perusteella selkeä tarve					
Hanke vastaa alueen yrittäjien tarpeisiin					
Hanke vastaa alueen kuntien tarpeisiin					
Hanke vastaa alueella toimivien yhdistysten tarpeisiin					
Hanke vastaa alueen matkailijoiden tarpeisiin					
Hanke on kiinnostanut alueen yrittäjiä					
Hanke on kiinnostanut alueen kuntia					
Hanke on kiinnostanut alueella toimivia yhdistyksiä					
Hanke on kiinnostanut tiedotusvälineitä					
Hanke ratkaisee kohdealueen kehittämistarpeita					

Kommentteja edellä annettuihin vastauksiin?

--

3. Arvioi seuraavien väittämien kautta Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeen toteutusta. Vastausvaihtoehdot: 1=huonosti, 2=kohtalaisesti, 3=hyvin, 4=erinomaisesti, 5=en osaa sanoa. Rastita.

	1	2	3	4	5
Hankkeen sisäinen tiedotus on onnistunut					
Hankkeen ulkoinen tiedotus on onnistunut					
Hankkeen toteuttajaorganisaatio on ollut sitoutunut hankkeen toteutukseen					
Työnjako PIKES:in ja RKTL:n välillä on onnistunut					
Hankkeessa on tavoitettu keskeiset yhteistyökumppanit					
Yhteistyö sidosryhmien kanssa on onnistunut					
Yhteistyö rahoittajien kanssa on onnistunut					
Hankkeen tavoitteet on saavutettu käytössä olleilla resursseilla					

Kommentteja edellä annettuihin vastauksiin?

--

4. Mikä on ollut mielestäsi Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeessa erityisen onnistunutta?

--

5. Mitä ongelmia tai parannettavaa Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeessa mahdollisesti on ollut?

--

6. Miten hyvin seuraavat hankkeen toimenpiteet ovat mielestäsi onnistuneet ja tukeneet hankkeen tavoitteiden saavuttamista? 1=huonosti, 2=kohtalaisesti, 3=hyvin, 4=erinomaisesti, 5=en tunne asiaa. Rastita.

	1	2	3	4	5
Kameraseuranta Lieksanjoella					
Emokalapyynti					
Sähkökoekalastukset ja muut koekalastukset					
Mätirasiakokeilu Herajoella					
Smolttipyynti ja -seuranta					
Kalataloudelliset kartoitukset Juuan- ja Herajoella					
Jokikunnostukset Valtimolla					
Osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja kokouksiin					

Kommentteja edellä annettuihin vastauksiin?

--

7. Miten paljon seuraavat tekijät ovat mahdollisesti vaikeuttaneet Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeen toteutusta? 1=ei lainkaan, 2=kohtalaisesti, 3=paljon, 4=erittäin paljon, 5=en osaa sanoa. Rastita.

	1	2	3	4	5
Ohjausryhmän rooli on lähinnä muodollinen					
Hankkeen tavoitteet ovat liian suuret					
Hanketoimintaan osallistuvien yritysten ja muiden toimijoiden vähäisyys					
Hanketoimintaan osallistuvien yritysten ja muiden toimijoiden aikapula					
Hankkeen toiminta-alueen laajuus					
Hankkeen rahoitus on riittämätön suhteessa tavoitteisiin					
Hankkeen kesto on liian lyhyt tavoitteiden saavuttamisen kannalta					
Hankkeen toteutus on jäänyt liikaa yksittäisten henkilöiden vastuulle					
Liika "byrokraattisuus" tai muut hallinnolliset ongelmat					
Muu toimintaa vaikeuttanut tekijä, mikä? (Kommentoi alla)					

Kommentteja edellä annettuihin vastauksiin tai muita toimintaa vaikeuttaneita tekijöitä?

--

III HANKKEESSA SAAVUTETUT TULOKSET JA VAIKUTUKSET

8. Miten hyvin seuraavat Pielisen Järvihoi ja Taimen -hankkeen tavoitteet on mielestäsi saavutettu? Vastausvaihtoehdot: 1=huonosti, 2=kohtalaisesti, 3=hyvin, 4=erinomaisesti, 5=en tunne asiaa. Rastita.

	1	2	3	4	5
Järvihoi ja taimenen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja luonnontuotannon lisääminen					
Alueen matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittäminen Pielisen kalakannan avulla					
Matkailumarkkinoinnissa hyödynnettävän materiaalin ja informaation tuottaminen					
Pielisen ja sen järvihoi imagollisen arvostuksen lisääminen					
Järvihoi ja taimenen tilan kartoitus Pieliseen laskevissa joissa					
Vaelluspoikasten levittäytyminen Pieliselle					
Järvihoi- ja taimentietouden levittäminen ja kalastusmatkailun edistäminen					
Lieksajoen nousuesteiden jatkarakentamisen perusteiden kerääminen ja varmistaminen					
Pieliseen laskevien taimenjokien kalataloudellisen potentiaalın kartoitus					
Kokonaisuutena hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet					

9. Minkä kouluarvosanan (4–10) antaisit Pielisen Järvilohi ja Taimen -hankkeelle? Perustele antamasi arvosana.

10. Millaisia pysyviä tai pitkäaikaisia vaikutuksia arvioit Pielisen Järvilohi ja Taimen -hankkeella olevan?

11. Miten ja kenen toimesta Pielisen Järvilohi ja Taimen -hankkeen toimintaa pitäisi jatkaa hankerahoituksen päätyttyä?

12. Millä tavoin hanketoimintaa tulisi jatkossa mielestäsi kehittää tai mitä olet oppinut hanketyöstä hankkeen toteutuksen aikana? Voit kertoa myös muita kommenttejasi arvioinnin tekijöille.

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2. Yhteenveto Lieksassa 4.5.2010 järjestetyn arviointityöpajan ryhmätöistä.**Ryhmä 1****Budjettirahoitus I**

- Juuanjoen / Herajoen / Hanhijoen / Ulkkajoen / Vepsänjoen kunnostukset / istutustoiminnan suunnittelu
- ELY-keskus, RKTL
- Kalastusalue ja osakunnat

Budjettirahoitus I

- Lieksanjoen seuranta
- RKTL, ELY-keskus, kunnan talousalue
- Kunnostetut kosket, mahdollinen vertailukoski
- Pielisen järvialueen kalastuksen ja kalastusmatkailun kehittäminen / hanke
- Kalastuksen sääntely / alueelliset rasitukset
- Alueiden kaavoitus
- Kalastusta tukevien rakenteiden selvittäminen
- Pielisen kalastusalue, PIKES Oy, P-K:n kalatalousryhmä, yrittäjät
- Kalatieseuran ja emokalapyynnin jatkon turvaaminen
- RKTL, kalastusalue, voimayhtiö

Ryhmä 2

- Hanke + budjettirahoitus
- Luontaisen tuotannon lisääminen
- Kalastuksen ja kalastettavan kannan kehittäminen
- Yksi hanke:
  - Järviuonon
- PIKES
- Pielisen allas

Ryhmä 3**Miten toimittoja jatketaan?**

- Haaveena pitkäaikainen rahoitus, mutta realistisesti ajateltuna hankerahoitus lienee todennäköisin

Teemoja

- Pielisen (järven)
  - o Olosuhteiden tutkiminen
  - o Ongelmakohtien kartoitus
    - Toimenpiteet
- Yhteistyö merkintähankkeen kanssa
- Ammattikalastajien ja kalatalouden kehittämisen yhteistyön kehittämisen lisääminen / aloittaminen
- Pielisen Järvikalakeskus (tiedotus, tutkimus, yritystoiminta)

Hankkeistaminen

- Toteutus osahankkeina, joita koordinoidaan yhdeltä taholta

Parhaimmat onnistumiset

		Onnistuttu	
		Hyvin	Huonosti
Merkitys	Suuri	<ul style="list-style-type: none"> - Eri intressitahojen yhdistäminen saman asian taakse - Rasvaeväleikkauspäätös → looginen joukon päätös, sen puolesta hanke on puhunut - Vaelluspoikasten levittäytymisen seuraaminen Pielisellä - Luonnonpoikastuotannon kehittäminen - Pieliseen laskevien jokien kalataloudelliset arvioinnit - Merkitys = Pielisen altaan mahdollisuudet tuottaa lohikaloja - Onnistuneet parhaiten, merkittävin asia, kalataloudelliset arvioinnit, erottavat Pielisen muista järvistä - Parhaiten onnistuttu järvilohitietouden edistämässä - Merkitys kohtalainen kannan säilymisen kannalta → tietouden lisääminen kannan uhanalaisuudesta - Vaelluspoikasten levittäytymisen seuraaminen - Alueellisuus –Pielisen alue - Tiedotus - Tiedon levittäminen Pielisen Karjalassa ja sen ulkopuolella - Yhteistyön rakentaminen → tulos keskeisin - Emokalojen saanti ja paik. istutukset - Lieksan kosken kalatie - Esillä medioissa - Ulkoinen tiedottaminen (tietoisuuden lisääminen), myös HS ja YLE - Järvilohitietoisuuden levittäminen - Julkisuutta ollut paljon → tavoitteiden merkitys ja perusteet päättäjille → Hankkeen toiminta jatkuva → Perusteet jatkohankkeelle - Luonnonpoikastuotannon kehittäminen, toimenpiteet, suunnitelmat - Pienet resurssit tälle, mutta onnistuttu hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> - Kestävän kalastusmatkailun edistäminen Merkitys = Pielisen kehittäminen hyvänä kalavetenä saa helpommin kehittämisresursseja
	Pieni		

Pahimmat epäonnistumiset

		Onnistuttu	
		Hyvin	Huonosti
Merkitys	Suuri		<ul style="list-style-type: none"> - Yhteydet keskeisiin sidosryhmiin - Kalastusmatkailun edistäminen
	Pieni		<ul style="list-style-type: none"> - Hanke on ollut perusteltu, mutta kustannus / hyöty on vaikea mitata - Kalastusmatkailun edistäminen (yhteistyö matkailuyrittäjien kanssa) - Kalastusmatkailun edistäminen - Saramojoki jäänyt paitsioon - Matkailun liittäminen toiseen hankkeeseen - Elinkeinollinen kytkentä heikko → Johtuu hankeyhteistyöstä ja hankkeen pienistä elinkeinollisista tavoitteista, joten ei epäonnistumista vaan tavoitteiden mukaista toimintaa